

Instytut Pamięci Narodowej - Kraków

<https://krakow.ipn.gov.pl/pl4/fotorelacje/171173,Kieleckie-obchody-Dnia-Podziemnego-Panstwa-Polskiego.html>
27.04.2024, 09:54

Kieleckie obchody Dnia Podziemnego Państwa Polskiego

We wtorek 27 września 2022 roku przy pomniku Armii Krajowej „Jodła” na skwerze Żeromskiego w Kielcach odbyła się uroczystość z okazji 83. rocznicy utworzenia Polskiego Państwa Podziemnego. Wziął w niej udział dr Marek Jedynak z Referatu Badań Historycznych z Delegatury IPN w Kielcach, który przedstawił rys historyczny Podziemnego.

Dr Marek Jedynak zwracał uwagę na to, że wojna obronna 1939 roku była dla narodu polskiego wielkim wstrząsem. Wywołało to falę oskarżeń o klęskę wrześniową – zarówno wobec władz cywilnych, jak i wojskowych dowódców. Pomimo rozgoryczenia, naród zachował jednak wolę walki. Widać to było na ulicach broniącej się jeszcze Warszawy, gdzie dotarł m.in. generał brygady Michał Tokarzewski-Karaszewicz.

W obliczu nieuchronnego końca walk zaproponował dowodzącemu obroną Warszawy generałowi dywizji Juliuszowi Rómmłowi utworzenie tajnej organizacji wojskowej. Zbiegło się to w czasie z dotarciem do Warszawy wysłannika naczelnego wodza marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego. W nadesłanych z Rumunii rozkazach marszałek wyznaczył generała Rómmła na głównodowodzącego na obszarze całego kraju. Nakazał również utworzyć tajną organizację wojskową do dalszej walki w okupowanym kraju. W zaistniałej sytuacji dowódca obrony Warszawy przekazał swoje uprawnienia generałowi Tokarzewskiemu.

27 września 1939 roku po godzinie 1.00 powstała organizacja, która przyjęła nazwę Służba Zwycięstwu Polski. Jej komendantem został generał Michał Tokarzewski-Karaszewicz. W ciągu kolejnych godzin, wykonując powierzone mu zadanie, dobrał grupę 15 oficerów, którzy mieli w nieodległej przyszłości stanowić załóżek sztabu oraz być wysłannikami organizacji w teren.

Celami sprzysiężenia była walka o wyzwolenie Polski w przedwojennych granicach, odtworzenie i reorganizacja armii polskiej oraz powołanie tymczasowych ośrodków władzy. Tokarzewski-Karaszewicz uzyskał poparcie stronnictw politycznych, które przed wojną znajdowały się w opozycji. W kolejnych latach to one utworzyły tajny parlament w okupowanym kraju. Komendant SZP podjął pierwsze próby nawiązania łączności z władzami państwowymi przebywającymi już we Francji.

W kraju zaś w pierwszych dniach Tokarzewski napisał statut organizacji wojskowej z podziałem na okręgi i obwody, ustalił schemat organizacji komendy głównej oraz wytyczne do pracy konspiracyjnej. Ustalone także zostały zasady i podstawy Polskiego Państwa Podziemnego na odcinku społeczno-politycznym z Główną Radą Polityczną jako

przedstawicielstwem społeczeństwa u boku organizacji wojskowej oraz z komisarzem cywilnym jako przedstawicielem czynnika cywilnego – bezpośrednio przy komendancie SZP.

Służba Zwycięstwu Polski stopniowo zwiększała swój zasięg na obszar całego kraju, gdzie w wielu przypadkach oddolnie i samoistnie tworzyły się lokalne sprzysiężenia. Grupy konspiracji powrześniowej skupione wokół miejscowych oficerów bądź działaczy politycznych gromadziły broń i sprzęt z wrześniowych pobożowisk, odtwarzały kontakty z żołnierzami i wszystkimi gotowymi do dalszej walki i pracy na rzecz odzyskania niepodległości. Stopniowo mniejsze i większe struktury uznawały prymat i zwierzchnictwo SZP jako centralnej organizacji tworzącej konspirację niepodległościową. Małe strumyki zaczynały tworzyć podziemną rzekę wolności.

Nowy naczelny wódz i premier Rządu Rzeczypospolitej Polskiej generał dywizji Władysław Sikorski zdecydował jednak 13 listopada 1939 roku o rozwiązaniu powstałej w kraju Służby Zwycięstwu Polski. W jej miejsce utworzony został Związek Walki Zbrojnej z wojskowym zwierzchnictwem zależnym od władz RP na uchodźstwie. Organizacja ta w 1942 roku zmieniła nazwę na Armia Krajowa.

27 września 1939 roku był zatem nie tylko początkiem ogólnopolskich struktur konspiracji nad Wisłą. Był początkiem Polski Walczącej, Polskiego Państwa Podziemnego, a także faktyczną datą powstania Armii Krajowej. Dla upamiętnienia tej daty w 1998 r. Sejm ustanowił 27 września Dniem Polskiego Państwa Podziemnego.

Kieleckie uroczystości Dnia Polskiego Państwa Podziemnego zorganizował Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego oraz Wojewódzki Dom Kultury przy współudziale Delegatury IPN w Kielcach.

Pomnik AK w Kielcach.
Fot Dariusz Skrzyński (IPN)

Kieleckie obchody Dnia Podziemnego Państwa Polskiego. Fot. KatarzynaPolit (IPN)

Kieleckie obchody Dnia Podziemnego Państwa Polskiego. Fot. KatarzynaPolit (IPN)

Kieleckie obchody Dnia Podziemnego Państwa Polskiego. Fot. KatarzynaPolit (IPN)

Kieleckie obchody Dnia Podziemnego Państwa Polskiego. Fot. KatarzynaPolit (IPN)

Kieleckie obchody Dnia Podziemnego Państwa Polskiego. Fot. KatarzynaPolit (IPN)

Kieleckie obchody Dnia
Podziemnego Państwa
Polskiego. Fot.
KatarzynaPolit (IPN)